

שעור מורה מורינו הרב יהודה גנס שליט"א שבת במדבר ע"ד:

בדין קדושת שביעית בפירות נכרים (3)

א] בשבועות שעברו ביארנו במקצת את הטעם והסברות השונות של רבותינו האחרונים שנחלקו בדין קדושת שביעית בפירות נכרים. והנה אף שרבו המחמירים בזה¹, מ"מ יש שכתבו² שאין להחמיר רק לענין הפסד פירות שביעית, אולם אין בהם איסור סחורה, ויש שהקילו³ אף לענין ביעור, ויש שהחמירו אף לענין סחורה.

ב] והנה בטעם הדבר לחלק בין דין סחורה לדין הפסד מצינו ב' סברות, יש שכתבו סברא ד"אתינא מכח גברא דלא מצית לאשתעויי דינא בהדיה", ויש שכתבו דכיון שהמוכר יש לו על מי שיסמוך אין איסור בדבר, וכמשי"ת.

ג] דהנה המבי"ט [בתשובתו הנדפסת בשו"ת אבקת רוכל] ומהר"ם בן חביב כתבו דאף שקדושת שביעית נוהגת בפירות נכרים, מ"מ מה שנהגו שלא לנהוג בהם איסור סחורה הוא משום סברת "אתינא מכח גברא דלא מצית לאשתעויי דינא בהדיה"⁴.

וסברא זו לכא' צ"ע, דוכי הקונה מאכלות אסורות מגוי יהיה מותר לו חלילה לאכלם מכח סברא זו, הלא לגוי לא נאסר סחורה משום שהוא לא הצטוו במצוות, וכשבאו ליד ישראל מדוע יפטר מלנהוג בהם ככל דיני קדושת שביעית.

אלא שפשוט שכוונתם שגדר איסור סחורה הוא דין בדיני ממונות שבעלות האדם בפירות שביעית היא בעלות מוגבלת, והפירות ניתנו לו אך ורק לאכלם ולא לסחור בהם, אולם כל שקנאם מיד גוי שבעלותו בהם היתה בעלות גמורה שוב זכה בהם הישראל לגמרי, ואין עליו איסור סחורה כלל.

ה] ובתשובה הנדפסת בשו"ת המבי"ט כתב בזה המבי"ט סברא נוספת, והיא שאיסור סחורה בשביעית לדעתו הוא איסור המוטל על המוכר ולא על הקונה⁵, אלא שאסור לקונה לקנות מדין "לפני עיור לא תתן מכשול", וכל שלמוכר יש על מי שיסמוך, והוא נוהג כדעת אלו שהורו לו שאין קדושת שביעית בפירות נכרים, שוב אין על הקונה איסור משום "לפני עיור".

ו] ונפ"מ בין ב' הסברות הנ"ל, דלסברא הראשונה יש מקום לדון מטעם זה שאין אף חובת ביעור וכמבואר בדברי המבי"ט, אולם לסברא השניה אין להקל רק לענין איסור סחורה, וכמו שכתב המהר"ם בן חביב.

¹ כפתור ופרח, מהר"י קורקוס, של"ה, רדב"ז, חכמת אדם, מבי"ט, מהרי"ט, חרדים, מהר"ם בן חביב, ר"ש סרליאו.

² המבי"ט (בתשובתו הנדפסת בשו"ת אבקת רוכל ס' כ"ה, ובשו"ת המבי"ט ח"א סי' כ"א) ומהר"ם בן חביב (תוספות יום הכיפורים יומא פ"ג).

³ המבי"ט שם [בשו"ת אבקת רוכל] ע"פ דברי ר"ש הזקן.

⁴ סברא זו מצינו בגמ' בבכורות לענין הקונה פירות מגוי וממרחם, שאף שחייב במעשרות אין צריך לתת את המעשרות ללוי, משום סברא זו, וכמו שנפסק להלכה בשו"ע יו"ד ריש סי' של"א, עיי"ש.

⁵ כסברא זו כן כתב גם בשו"ת נודע ביהודה, אולם מדברי המקנה מבואר להיפך כמפורסם, דבמקנה תמה על מה דאיתא במשנה בקידושין: מעשה באשה שקיבלה קידושין בפירות שביעית עבור חמש נשים, ותמה במקנה דהלא עברו בזה באיסור סחורה וא"כ אין שליח לדבר עבירה, עיי"ש, ואי נימא דאין איסור על הקונה הלא אין כאן עבירה, ולכא' יש לדחות הראיה דמ"מ מכיון שיש כאן משום לפנ"ע שוב הוי דבר עבירה (דיסודו מדין 'דברי הרב ודברי התלמי דברי מי שומעים'), וצ"ב.

ובעיקר הדבר הנה מצינו שמי שליקט מעט פירות שביעית ע"מ לאכלם ונתרו בידו מותר למכרם, וכל האיסור הוא רק ללקט הרבה כדי למכרם, ומזה מוכח לכא' דכל האיסור הוא הגבלה של הלוקט שלא ינהג בהם כדרך הבעלים, ומעתה מסתבר שאין האיסור אלא על המוכר ולא על הקונה.

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

ז] והנה לגבי חידושו הגדול של המבי"ט שכל הסומך על רבותיו מותר להושיט לו מאכל אף שעל פי הוראת רבותיו של המושיט הוא איסור, אף שלכאורה מסברא פשוט לומר כן, שלאחר שהלה לא עובר איסור שוב אין כאן נתינת "מכשול", לכאורה עדיין יש לדון בזה קצת.

ח] דהנה בשו"ת עולת שמואל כתב לענין אבר מן החי שנחתך מן הבהמה בעודה מפרכסת לאחר שחיטה (שלישראל אין בו משום איסור אבר מן החי לאחר שנשחטה הבהמה, ולגוי יש בו איסור אבר מן החי), שישאל המושיט את אותו אבר לגוי לא עבר משום "לפני עיור", ודבריו תמוהים לכאור' דלאחר דלגוי הוא איסור מדוע אין כאן משום נתינת מכשול.

ט] ורגילים לבאר בשיטתו⁶ דגדר איסור "לפני עיור" הוא לא להשתתף באיסור שעושה הלה, ולכן כל שהדבר מותר למושיט, שוב אין כאן משום לפנ"ע.

ולדבריו יש לדון דא"כ במקרה הפוך כבמקרה דידן, שלמושיט הדבר אסור שוב יאסר להושיט לשני מאכל אף שלמנהגו הדבר מותר⁷, ויש לפלפל בזה, וקצ"ע.

י] ואמנם החזו"א לא סמך על סברא זו, והורה שהחנויות ינהגו במסגרת שליחות של הקונים לקנות עבורם את פירות השביעית מן הנכרים וכמפורסם, וכתבו בשמו שאמר שאין לסמוך על סברא זו, משום שלאחר שהוכרעה ההלכה כדעת רוב האחרונים שיש לנהוג קדו"ש בפירות נכרים, שוב אין המוכר עושה כדין ויש כאן משום "מכשול".

אלא שיש לדון שלא אמר החזו"א את דבריו רק במקום שאין מנהג אחר, אולם במקום שיש מנהג אחר [או כשהמוכר מבני ספרד הנוהג כהכרעת מרן הב"י] יתכן שגם לחזו"א אין איסור לקנות ממנו⁸, וכן ראיתי שכתבו⁹ בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל.

⁶ כן מטו בשם הגרי"י כהנמן (הרב מפוניבז') זצ"ל.

⁷ אף שפשוט שמותר להושיט נבילות וטריפות לגוי, משום ששם אין איסור שגוי יאכל נביות וטריפות, משא"כ לדידן.

⁸ ולכאו' אדרבה במקום שיש מנהג אחר אסור להחמיר בפרסאי מדין "אל ישנה אדם מפני המחלוקת".

⁹ כ"כ בשמו הגרמ"מ קארפ שליט"א בספר משמרת השביעית.